

РІСТ ТА РОЗВИТОК ТЕЛИЦЬ СТВОРЮВАНОЇ СИМЕНТАЛЬСЬКОЇ М'ЯСНОЇ ПОРОДИ

Л. О. ДЄДОВА¹, М. І. БАЩЕНКО², Ю. В. ВДОВИЧЕНКО¹

¹Інститут розведення і генетики тварин імені М.В.Зубця НААН (Чубинське, Україна)

²Черкаська дослідна станція біоресурсів НААН (Черкаси, Україна)

<https://orcid.org/0000-0001-8246-8587> – Л. О. Дєдова

<https://orcid.org/0000-0002-2872-7055> – М. І. Бащенко

<https://orcid.org/0000-0001-9272-9672> – Ю. В. Вдовиченко

lyuda.ddova@ukr.net

Наведено результати досліджень щодо вивчення динаміки росту та розвитку телиць різних споріднених груп створюваної симентальської м'ясної породи від народження до 18-місячного віку. Встановлено, що тварини спорідненої групи Ахілеса 369 в усі вікові періоди мали більшу живу масу порівняно з аналогами. Найнижчий коефіцієнт мінливості живої маси у 18-місячному віці був у телиць спорідненої групи Абрикота 58311 і становив 6,5%. Телиці спорідненої групи Ахілеса 369 мали найвищі показники наступних промірів: висоти в холці (124,5 см), висоти в крижах (129,8 см), глибини грудей (67,4 см), обхвату грудей за лопатками (173,1 см) та навскісної довжини тулуба (146,4 см). Найвищі показники широтних промірів мали телиці спорідненої групи Абрикота 58311 – ширина грудей у них становила 49,9 см, ширина в кульшових суглобах – 42,2 см, ширина в маклаках – 43,3 см, а ширина в сідничних горбах – 29,2 см. Телиці спорідненої групи Метца 5290 мали найвищі показники напівобхвату заду (110,2 см) та обхвату п'ястка (18,4 см). У цілому телиці всіх груп відзначалися доброю енергією росту та типовим для м'ясної худоби екстер'єром.

Ключові слова: симентальська м'ясна порода великої рогатої худоби, телиці, жива маса, лінійні проміри, інтенсивність росту

GROWTH AND DEVELOPMENT OF HEIFERS OF THE CREATED SIMMENTAL MEAT BREED

L. O. Dedova¹, M. I. Bashchenko², Yu. V. Vdovychenko¹

¹Institute of Animal Breeding and Genetics nd. a. M.V.Zubets of NAAS (Chubynske, Ukraine)

²Cherkasy experimental station of bioresources of NAAS (Cherkasy, Ukraine)

The results of researches on studies the dynamics of growth and development of heifers of different related groups of the created Simmental meat breed are presented. It was determined, that the animals of the related group of Achilles 369 at all ages of periods had a large live weight in comparison with their analogues. The lowest coefficient of variability of live weight at 18 months of age was in heifers of the related group Abrikot 58311 and amounted to 6.5%. Heifers of the related group of Achilles 369 had the highest indicators of the following measurements: height at the withers (124.5 cm), height at the sacrum (129.8 cm), depth of the chest (67.4 cm), girth of chest behind the shoulder blades (173.1 cm) and oblique length of body (146.4 cm). The highest latitudinal measurements were observed in the heifers of the related group Abrikot 58311. Thus, the width of the chest was 49.9 cm, the width in the hip joints was 42.2 cm, the width in the hips was 43.3 cm, and the width in the ischial tubercles was 29.2 cm. Heifers of the related group Metz 5290 had the highest half-girth croup (110.2 cm) and girth of metacarpus (18.4 cm). In general, heifers of all groups showed good energy of growth and a typical for beef cattle exterior.

Keywords: Simmental meat breed of cattle, heifers, live weight, line measurements, intensity of growth

РОСТ И РАЗВИТИЕ ТЕЛОК СОЗДАВАЕМОЙ СИММЕНТАЛЬСКОЙ МЯСНОЙ ПОРОДЫ

Л. А. Дедова¹, М. И. Башенко², Ю. В. Вдовиченко¹

¹Институт разведения и генетики животных имени М.В.Зубца НААН (Чубинское, Украина)

²Черкасская опытная станция биоресурсов НААН (Черкассы, Украина)

Приведены результаты исследований по изучению динамики роста и развития телок разных родственных групп создаваемой симментальской мясной породы от рождения до 18-месячного возраста. Установлено, что животные родственной группы Ахиллеса 369 во все возрастные периоды имели большую живую массу по сравнению с аналогами. Самый низкий коэффициент изменчивости живой массы в 18-месячном возрасте был у телок родственной группы Абрикота 58311 и составил 6,5%. Телки родственной группы Ахиллеса 369 имели наивысшие показатели следующих промеров: высоты в холке (124,5 см), высоты в крестце (129,8 см), глубины груди (67,4 см), обхвата груди за лопатками (173,1 см) и косой длины туловища (146,4 см). Самые высокие показатели широтных промеров имели телки родственной группы Абрикота 58311 – ширина груди у них составила 49,9 см, ширина в тазобедренных суставах – 42,2 см, ширина в маклаках – 43,3 см, а ширина в седалищных буграх – 29,2 см. Телки родственной группы Метца 5290 имели наивысшие показатели полубхвата зада (110,2 см) и обхвата пясти (18,4 см). В целом, телки всех групп отличались хорошей энергией роста и типичный для мясного скота экстерьером. Ключевые слова: симментальская мясная порода крупного рогатого скота, телки, живая масса, линейные промеры, интенсивность роста

Вступ. Найважливішим джерелом повноцінного білка у раціоні людини є м'ясо та м'ясо-продукти. При цьому особливе місце у м'ясному балансі харчування людини займає високоякісна яловичина, яка відрізняється високою поживністю та вмістом незамінних амінокислот [1].

Одним із основних завдань при створенні симментальської м'ясної породи великої рогатої худоби є отримання крупних, міцних тварин з добре вираженими м'ясними формами. Цього можна досягти завдяки спрямованому вирощуванню молодняку з врахуванням закономірностей його росту і розвитку [2].

Вивчення і облік росту худоби проводять шляхом визначення маси, лінійних промірів та об'ємних показників тіла. Відносно точним методом обліку величини тварини, а отже, й її росту є визначення живої маси [3].

Одержати повну уяву про ріст тварини лише на основі визначення її живої маси неможливо, оскільки організм у процесі росту при тимчасовій нестачі поживних речовин може збільшуватися в розмірах без зміни живої маси. Крім того, в процесі росту тварини досить сильно змінюються пропорції тіла, що не може бути виражено її масою. Саме тому дані про масу завжди необхідно доповнювати даними про розміри тварини шляхом її вимірювання [4].

При створенні симментальської м'ясної породи великої рогатої худоби впродовж багатьох років проводилися дослідження з вивчення ефективності використання м'ясних симменталів закордонної селекції при схрещуванні з коровами симментальської породи вітчизняної селекції. Створювалися стада бажаного типу шляхом розведення «у собі» тварин, що відповідають вимогам цільового стандарту, формувалася генеалогічна структура [5, 6].

Наразі проводиться робота із спорідненими групами великої рогатої худоби створеної симментальської м'ясної породи, які є основою для створення в подальшому ліній, але ріст і розвиток тварин різних споріднених груп вивчені не достатньо. Тому вивчення питань росту і розвитку ремонтних телиць різних споріднених груп має не тільки теоретичне, а й практичне значення.

Метою наших досліджень було вивчення динаміки лінійного росту і вагового розвитку телиць різних споріднених груп створюваної симентальської м'ясної породи.

Матеріали та методи досліджень. Дослідження проведені на телицях різних споріднених груп створюваної симентальської м'ясної породи у ПАТ «Дніпровське» Бориспільського району Київської області. Для аналізу росту і розвитку телиць були сформовані групи тварин залежно від їхньої належності до споріднених груп по 15 голів в кожній: I група – Метца 5290; II – Ахілеса 369; III – Абрикота 58311; IV – Хаксла 19223; V – Геркулеса 8942 і VI – Сигнала 120. У цих тварин вивчали динаміку зміни живої маси та екстер'єрних промірів з віком. При цьому враховувалися наступні вікові періоди: при народженні, в 7, 12, 15 та 18 місяців. Для вивчення зміни екстер'єрних промірів з віком бралися до уваги наступні проміри: висота в холці, висота в крижах, ширина грудей, глибина грудей, обхват грудей за лопатками, навсідна довжина тулуба, напівобхват заду, ширина в кульшових суглобах, ширина в маклаках, ширина в сідничних горбах та обхват п'ястка.

Биометричне опрацювання одержаних даних проведено згідно з методикою Н. А. Плохинського [7] з використанням програмного забезпечення Microsoft Excel.

Результати досліджень. Серед основних господарсько-корисних ознак великої рогатої худоби жива маса представляє особливий інтерес у виробничому і науковому аспектах. Ця ознака характеризує організм як ціле, а її кількісний показник характеризує сумарну величину маси всіх органів і частин тіла. Вікова мінливість живої маси показує індивідуальні особливості росту, скоростиглості і знаходиться в певному зв'язку з продуктивністю худоби.

Нами встановлено, що телиці симентальської м'ясної породи різних споріднених груп різнилися між собою за показниками живої маси у всі вікові періоди (табл. 1). Жива маса була найвищою у новонароджених телиць II групи, які належать до спорідненої групи Ахілеса 369 (32,6 кг), вони за цим показником переважали аналогів ліній I, III, IV, V та VI груп на 0,3; 1,1; 2,1; 2,2 ($P > 0,90$) і 2,3 ($P > 0,90$) кг відповідно.

1. Динаміка живої маси телиць різних споріднених груп, кг

Вік, міс.	Споріднена група											
	Метца 5290		Ахілеса 369		Абрикота 58311		Хаксла 19223		Геркулеса 8942		Сигнала 120	
	М ± m	Сv, %	М ± m	Сv, %	М ± m	Сv, %	М ± m	Сv, %	М ± m	Сv, %	М ± m	Сv, %
Новонароджені	32,3 ± 0,96	11,6	32,6 ± 1,09	12,9	31,5 ± 1,00	12,3	30,5 ± 1,18	15,0	30,4 ± 0,69	8,8	30,3 ± 0,78	10,0
7	195,4 ± 4,29	8,5	197,3 ± 5,02	9,8	196,7 ± 4,54	8,9	190,4 ± 3,95	8,0	186,5 ± 4,58	9,5	185,1 ± 3,50	7,3
12	293,3 ± 4,93	6,5	300,1 ± 6,64	8,6	292,7 ± 4,56	6,0	289,7 ± 4,57	6,1	280,5 ± 7,51	10,4	283,1 ± 7,01	9,6
15	341,7 ± 5,74	6,5	347,7 ± 6,62	7,4	346,5 ± 4,37	4,9	339,9 ± 5,42	6,2	330,4 ± 7,57	8,9	334,9 ± 8,47	9,8
18	380,3 ± 6,68	6,8	384,4 ± 7,97	8,0	381,4 ± 6,41	6,5	379,4 ± 8,13	8,3	370,3 ± 8,07	8,4	373,0 ± 8,85	9,2

У 7-, 12- та в 15-місячному віці жива маса телиць різних споріднених груп коливалася в межах від 185,1 до 197,3 кг, від 280,5 до 300,1 кг та від 330,4 до 347,7 кг відповідно.

У цілому телиці II групи, які належать до спорідненої групи Ахілеса 369, за живою масою у всі вікові періоди перевершували ровесниць. Так, у 18-місячному віці перевага телиць II групи за живою масою порівняно з ровесницями I, III, IV, V та VI груп склала 4,1; 3,0; 5,0; 14,1 та 11,4 кг.

Таким чином, у всі вікові періоди телиці спорідненої групи Ахілеса 369 мали більшу живу масу, ніж ровесниці інших груп.

Характеризуючи коефіцієнт варіації живої маси телиць різного віку і споріднених груп слід відмітити тенденцію до його зменшення з віком. А ще прослідковується така закономірність, що у телиць споріднених груп Геркулеса 8942 і Сигнала 120, коефіцієнти мінливості живої маси при народженні у яких були найнижчими – 8,8 та 10,0% відповідно, і в наступні

вікові періоди вони мало змінювалися, тому у 18-місячному віці у даних телиць вони були найвищі, порівняно з аналогами, і становили 8,4 та 9,2% відповідно.

Важливим показником при оцінці племінних якостей тварини є екстер'єр. Вивчення екстер'єру необхідне тому, що він слугує зовнішнім вираженням конституцій тварин, обумовленої генотипом, факторами зовнішнього середовища у зв'язку з напрямом продуктивності, характеризує стан їх здоров'я. Визначення екстер'єру дає можливість встановити якість даної особини за зовнішніми формами з врахуванням того, що між зовнішніми та внутрішніми особливостями організму існує певний зв'язок, як між формою та вмістом. Оцінку екстер'єру здійснюють шляхом взяття основних промірів.

В таблиці 2 наведені проміри телиць різних споріднених груп при народженні.

2. Проміри телиць різних споріднених груп при народженні, см ($M \pm m$)

Промір	Споріднена група					
	Метца 5290	Ахілеса 369	Абрікота 58311	Хаксла 19223	Геркулеса 8942	Сигнала 120
Висота в холці	74,0 ± 0,74	73,4 ± 0,80	72,7 ± 0,83	71,9 ± 1,20	70,8 ± 0,50	71,4 ± 0,57
Висота в крижах	79,1 ± 1,17	78,8 ± 0,92	77,9 ± 1,25	76,2 ± 1,45	75,5 ± 0,92	75,9 ± 0,60
Ширина грудей	17,4 ± 0,63	17,3 ± 0,74	17,6 ± 0,59	16,7 ± 0,54	16,6 ± 0,72	16,5 ± 0,59
Глибина грудей	32,2 ± 0,35	31,9 ± 0,57	32,1 ± 0,70	30,8 ± 0,42	30,6 ± 0,46	30,9 ± 0,61
Обхват грудей за лопатками	79,6 ± 0,68	78,9 ± 0,48	77,7 ± 1,32	75,6 ± 1,27	74,2 ± 0,80	74,6 ± 0,66
Навскісна довжина тулуба	72,6 ± 1,04	72,7 ± 0,95	71,7 ± 1,19	70,0 ± 1,44	69,0 ± 1,08	69,6 ± 1,02
Напівобхват заду	58,5 ± 0,74	57,6 ± 0,88	56,7 ± 1,78	55,0 ± 1,38	53,0 ± 1,14	54,0 ± 1,29
Ширина в кульшових суглобах	21,4 ± 0,49	21,7 ± 0,29	21,8 ± 0,39	21,2 ± 0,54	21,1 ± 0,39	21,0 ± 0,52
Ширина в маклаках	17,8 ± 0,66	18,0 ± 0,62	18,1 ± 0,40	17,4 ± 0,45	17,3 ± 0,52	17,3 ± 0,53
Ширина в сідничних горбах	12,1 ± 0,46	12,5 ± 0,57	12,6 ± 0,60	11,8 ± 0,66	11,9 ± 0,58	11,3 ± 0,59
Обхват п'ястка	11,8 ± 0,15	11,4 ± 0,25	11,5 ± 0,25	11,4 ± 0,20	11,3 ± 0,15	11,3 ± 0,25

В ході досліджень було встановлено, що новонароджені телиці I групи, які належать до спорідненої групи Метца 5290, переважали своїх ровесниць за висотними показниками. Так, висота в холці та висота в крижах у них становили 74,0 і 79,1 см, що на 0,6; 1,3; 2,1; 3,2 ($P > 0,99$) і 2,6 ($P > 0,99$) см та на 0,3; 1,2; 2,9; 3,6 ($P > 0,95$) і 3,2 ($P > 0,95$) см більше, ніж у аналогів II, III, IV, V та VI груп відповідно.

Кращі показники широтних промірів мали телиці III групи, які належать до спорідненої групи Абрікота 58311. У телиць даної групи ширина грудей становила 17,6 см, ширина в кульшових суглобах – 21,8 см, ширина в маклаках – 18,1 см, а ширина в сідничних горбах – 12,6 см.

Такі показники як глибина грудей і обхват грудей за лопатками були найвищими у телиць I групи, які належать до спорідненої групи Метца 5290. За даними показниками вони переважали ровесниць II, III, IV, V та VI груп на 0,3; 0,1; 1,4 ($P > 0,95$); 1,6 ($P > 0,99$) і 1,3 ($P > 0,90$) см та на 0,7; 1,9; 4,0 ($P > 0,99$); 5,4 ($P > 0,999$) і 5,0 ($P > 0,999$) см відповідно.

Проміри телиць різних споріднених груп у 7-місячному віці наведені в таблиці 3.

При аналізі інтенсивності росту всіх промірів від народження до 7-місячного віку було встановлено, що у телиць всіх споріднених груп найбільш інтенсивно збільшувалися проміри обхвату грудей. Телиці II групи, які належать до спорідненої групи Ахілеса 369, порівняно з ровесницями мали найвищий приріст проміру обхвату грудей від народження до 7-місячного віку, який становив 58,9 см, що на 0,7; 0,1; 1,8; 3,0 і 3,4 см більше, ніж у аналогів I, III, IV, V та VI груп, відповідно.

Наступні за інтенсивністю росту йдуть проміри навскісної довжини тулуба, висоти в крижах та висоти в холці. Так, від народження до 7-місячного віку прирости промірів навскісної довжини тулуба, висоти в крижах та в холці були найвищими теж у телиць спорідненої групи Ахілеса 369 і становили 41,7; 28,0 і 27,5 см відповідно.

Від народження до 7-місячного віку телиці всіх споріднених груп мали менший приріст широтних промірів заду, за виключенням проміру обхвату п'ястка. Телиці спорідненої групи Абрикота 58311 мали найвищий приріст даних промірів. Приріст ширини грудей у них становив 13,6 см, ширини в маклаках – 13,1 см, ширини в кульшових суглобах – 10,1 см, а ширини в сідничних горбах – 7,4 см.

3. Проміри телиць різних споріднених груп у 7-місячному віці, см ($M \pm m$)

Промір	Споріднена група					
	Метца 5290	Ахілеса 369	Абрикота 58311	Хаксла 19223	Геркулеса 8942	Сигнала 120
Висота в холці	101,1 ± 0,76	100,9 ± 1,15	100,1 ± 0,78	98,4 ± 1,27	96,4 ± 0,94	96,8 ± 0,56
Висота в крижах	106,9 ± 1,17	106,8 ± 1,54	105,9 ± 1,33	103,2 ± 1,64	101,5 ± 1,59	101,7 ± 0,47
Ширина грудей	30,7 ± 0,77	30,9 ± 0,87	31,2 ± 0,70	29,7 ± 0,70	29,1 ± 1,05	28,9 ± 0,52
Глибина грудей	45,8 ± 0,47	45,6 ± 0,74	45,7 ± 0,87	43,9 ± 0,52	43,5 ± 0,58	43,6 ± 0,70
Обхват грудей за лопатками	137,8 ± 1,35	137,8 ± 1,72	136,5 ± 2,36	132,7 ± 1,74	130,1 ± 1,48	130,1 ± 0,96
Навскісна довжина тулуба	113,9 ± 1,35	114,4 ± 1,25	113,4 ± 1,57	110,6 ± 1,66	108,9 ± 1,76	109,2 ± 0,86
Напівобхват заду	85,4 ± 0,99	85,0 ± 1,06	84,2 ± 1,91	81,4 ± 1,28	78,8 ± 1,59	79,6 ± 1,46
Ширина в кульшових суглобах	31,2 ± 0,45	31,6 ± 0,42	31,9 ± 0,38	31,0 ± 0,55	30,6 ± 0,48	30,4 ± 0,50
Ширина в маклаках	30,6 ± 0,63	30,9 ± 0,73	31,2 ± 0,36	30,0 ± 0,51	29,5 ± 0,60	29,4 ± 0,64
Ширина в сідничних горбах	19,3 ± 0,50	19,8 ± 0,62	20,0 ± 0,57	18,9 ± 0,67	18,7 ± 0,64	18,0 ± 0,62
Обхват п'ястка	14,5 ± 0,18	14,3 ± 0,23	14,4 ± 0,28	14,1 ± 0,24	14,0 ± 0,17	13,9 ± 0,24

При аналізі промірів телиць у 12-місячному віці, представлених в таблиці 4, було встановлено, що по висотним показникам перевагу мали телиці II групи, які належать до спорідненої групи Ахілеса 369, так як у них прирости промірів висоти в холці та висоти в крижах за період від народження до 12-місячного віку були найвищими порівняно з ровесницями і становили 43,1 і 43,9 см відповідно.

4. Проміри телиць різних споріднених груп у 12-місячному віці, см ($M \pm m$)

Промір	Споріднена група					
	Метца 5290	Ахілеса 369	Абрикота 58311	Хаксла 19223	Геркулеса 8942	Сигнала 120
Висота в холці	116,0 ± 0,83	116,5 ± 1,24	114,6 ± 0,73	113,5 ± 1,32	110,8 ± 1,49	111,5 ± 0,95
Висота в крижах	121,7 ± 1,18	122,7 ± 1,67	120,1 ± 1,29	118,2 ± 1,64	115,8 ± 2,14	116,3 ± 0,84
Ширина грудей	38,3 ± 0,87	38,4 ± 0,94	38,9 ± 0,66	37,3 ± 0,71	36,3 ± 1,28	36,4 ± 0,62
Глибина грудей	56,4 ± 0,52	56,6 ± 0,91	56,2 ± 0,83	54,8 ± 0,64	53,5 ± 0,91	54,1 ± 0,81
Обхват грудей за лопатками	159,5 ± 1,38	160,2 ± 2,08	157,9 ± 2,33	154,9 ± 1,92	151,1 ± 2,15	151,7 ± 1,65
Навскісна довжина тулуба	133,0 ± 1,24	134,0 ± 1,60	132,2 ± 1,72	130,2 ± 1,73	127,3 ± 2,40	128,1 ± 1,37
Напівобхват заду	98,9 ± 0,97	98,8 ± 1,31	97,6 ± 1,80	95,1 ± 1,19	91,9 ± 1,87	93,0 ± 1,53
Ширина в кульшових суглобах	36,7 ± 0,40	37,1 ± 0,54	37,5 ± 0,36	36,5 ± 0,52	35,9 ± 0,57	35,8 ± 0,51
Ширина в маклаках	37,1 ± 0,68	37,6 ± 0,83	37,8 ± 0,38	36,6 ± 0,57	35,8 ± 0,80	36,0 ± 0,76
Ширина в сідничних горбах	24,5 ± 0,57	25,0 ± 0,67	25,2 ± 0,52	24,1 ± 0,70	23,6 ± 0,77	23,1 ± 0,71
Обхват п'ястка	16,1 ± 0,19	15,9 ± 0,22	15,9 ± 0,29	15,7 ± 0,22	15,5 ± 0,21	15,5 ± 0,22

Кращі показники широтних промірів мали телиці III групи, які належать до спорідненої групи Абрикота 58311. У них прирости промірів ширини грудей, ширини в кульшових суглобах, ширини в маклаках та ширини в сідничних горбах за період від народження до 12-місячного віку теж були найвищими порівняно з ровесницями.

Такі показники як глибина грудей і обхват грудей за лопатками були найвищими у телиць II групи, які належать до спорідненої групи Ахілеса 369, так як у них прирости промірів глибини грудей і обхвату грудей за лопатками за період від народження до 12-місячного віку були найвищими порівняно з ровесницями і становили 24,7 і 81,3 см відповідно.

Проміри телиць різних споріднених груп у 15-місячному віці наведені в таблиці 5.

При аналізі інтенсивності росту всіх промірів від 12- до 15-місячного віку було встановлено, що у телиць всіх споріднених груп найінтенсивніше збільшувалися проміри обхвату грудей. Телиці III групи, які належать до спорідненої групи Абрикота 58311, порівняно з ровесниками, мали найвищий приріст проміру обхвату грудей від 12- до 15-місячного віку, який становив 9,4 см, що на 1,0; 1,1; 0,6; 0,7 і 0,5 см більше ніж у аналогів I, II, IV, V та VI груп відповідно.

5. Проміри телиць різних споріднених груп у 15-місячному віці, см ($M \pm m$)

Промір	Споріднена група					
	Метца 5290	Ахілеса 369	Абрикота 58311	Хаксла 19223	Геркулеса 8942	Сигнала 120
Висота в холці	121,6 ± 0,77	122,1 ± 1,17	121,0 ± 0,67	119,4 ± 1,28	116,7 ± 1,44	117,7 ± 1,12
Висота в крижах	126,4 ± 1,23	127,4 ± 1,60	125,4 ± 1,16	123,2 ± 1,66	120,7 ± 2,11	121,4 ± 0,99
Ширина грудей	45,5 ± 0,84	45,7 ± 0,82	46,5 ± 0,74	44,8 ± 0,68	43,6 ± 1,34	43,9 ± 0,82
Глибина грудей	64,4 ± 0,76	64,8 ± 0,90	64,7 ± 0,84	63,1 ± 0,81	61,7 ± 0,98	62,6 ± 1,05
Обхват грудей за лопатками	167,9 ± 1,46	168,5 ± 1,92	167,3 ± 2,27	163,7 ± 1,93	159,8 ± 2,14	160,6 ± 1,91
Навскісна довжина тулуба	141,1 ± 1,41	142,0 ± 1,56	141,1 ± 1,65	138,5 ± 1,84	135,6 ± 2,48	136,7 ± 1,58
Напівобхват заду	105,8 ± 1,02	105,6 ± 1,16	105,2 ± 1,82	102,3 ± 1,28	99,0 ± 1,82	100,2 ± 1,60
Ширина в кульшових суглобах	39,6 ± 0,43	40,2 ± 0,46	40,4 ± 0,33	39,6 ± 0,57	38,9 ± 0,63	38,8 ± 0,58
Ширина в маклаках	40,4 ± 0,59	41,0 ± 0,78	41,0 ± 0,36	40,0 ± 0,52	39,1 ± 0,85	39,3 ± 0,82
Ширина в сідничних горбах	26,9 ± 0,49	27,6 ± 0,62	27,6 ± 0,60	26,7 ± 0,65	26,1 ± 0,80	25,8 ± 0,71
Обхват п'ястка	16,9 ± 0,19	16,7 ± 0,22	16,8 ± 0,28	16,5 ± 0,21	16,3 ± 0,20	16,3 ± 0,24

Наступні за інтенсивністю росту за період від 12- до 15-місячного віку йдуть проміри навскісної довжини тулуба, глибини та ширини грудей. Так, прирости цих промірів були найвищими теж у телиць спорідненої групи Абрикота 58311 і становили 8,9; 8,5 і 7,6 см відповідно.

Від 12- до 15-місячного віку телиці всіх споріднених груп мали менший приріст широтних промірів заду, за виключенням проміру обхвату п'ястка. Телиці спорідненої групи Абрикота 58311 мали найвищий приріст даних промірів. Приріст ширини в маклаках у них становив 3,4 см, ширини в кульшових суглобах – 3,1 см, а ширини в сідничних горбах – 2,6 см.

При аналізі промірів телиць у 18-місячному віці, представлених в таблиці 6, було встановлено, що за висотними показниками перевагу мали телиці II групи, які належать до спорідненої групи Ахілеса 369. Так, висота в холці та висота в крижах у них становили 124,5 і 129,8 см, що на 0,3; 1,3; 2,5; 5,3 ($P > 0,99$) і 4,2 ($P > 0,95$) см та на 0,9; 2,2; 4,1 ($P > 0,90$); 6,6 ($P > 0,95$) і 5,9 ($P > 0,99$) см більше ніж у аналогів I, III, IV, V та VI груп відповідно.

6. Проміри телиць різних споріднених груп у 18-місячному віці, см ($M \pm m$)

Промір	Споріднена група					
	Метца 5290	Ахілеса 369	Абрикота 58311	Хаксла 19223	Геркулеса 8942	Сигнала 120
Висота в холці	124,2 ± 0,74	124,5 ± 1,22	123,2 ± 0,71	122,0 ± 1,32	119,2 ± 1,46	120,3 ± 1,12
Висота в крижах	128,9 ± 1,18	129,8 ± 1,68	127,6 ± 1,13	125,7 ± 1,71	123,2 ± 2,07	123,9 ± 0,97
Ширина грудей	49,4 ± 0,83	49,3 ± 0,86	49,9 ± 0,77	48,8 ± 0,92	47,5 ± 1,35	47,9 ± 0,82
Глибина грудей	67,3 ± 0,81	67,4 ± 0,99	67,3 ± 0,92	66,1 ± 1,02	64,6 ± 1,00	65,5 ± 1,09
Обхват грудей за лопатками	172,8 ± 1,41	173,1 ± 2,08	171,5 ± 2,39	168,7 ± 2,15	164,7 ± 2,21	165,5 ± 1,92
Навскісна довжина тулуба	145,8 ± 1,37	146,4 ± 1,73	145,3 ± 1,83	143,2 ± 2,07	140,3 ± 2,54	141,4 ± 1,60
Напівобхват заду	110,2 ± 1,05	109,8 ± 1,23	109,2 ± 1,86	106,8 ± 1,28	103,6 ± 1,85	104,6 ± 1,63
Ширина в кульшових суглобах	41,6 ± 0,42	42,0 ± 0,50	42,2 ± 0,38	41,5 ± 0,63	40,9 ± 0,71	40,7 ± 0,59
Ширина в маклаках	42,8 ± 0,52	43,1 ± 0,80	43,3 ± 0,46	42,5 ± 0,62	41,6 ± 0,91	41,7 ± 0,91
Ширина в сідничних горбах	28,6 ± 0,45	29,1 ± 0,65	29,2 ± 0,68	28,4 ± 0,72	27,8 ± 0,84	27,4 ± 0,77
Обхват п'ястка	18,4 ± 0,20	18,1 ± 0,25	18,2 ± 0,34	18,0 ± 0,27	17,9 ± 0,24	17,8 ± 0,24

Кращі показники за широтними промірами мали телиці III групи, які належать до спорідненої групи Абрікота 58311, так як у них прирости промірів ширини грудей, ширини в кульшових суглобах, ширини в маклаках та ширини в сідничних горбах за період від народження до 18-місячного віку були найвищими порівняно з ровесницями.

Такі показники як глибина грудей і обхват грудей за лопатками були найвищими у телиць II групи, які належать до спорідненої групи Ахілеса 369. У них прирости промірів глибини грудей і обхвату грудей за лопатками за період від народження до 18-місячного віку теж були найвищими порівняно з ровесницями і становили 35,5 і 94,2 см відповідно.

Висновки. Отримано нові дані та встановлено індивідуальні та групові особливості інтенсивності росту та розвитку телиць різних споріднених груп створеної симентальської м'ясної породи великої рогатої худоби. Тварини спорідненої групи Ахілеса 369 в усі вікові періоди мали найвищу живу масу порівняно з аналогами. Найнижчий коефіцієнт мінливості живої маси у 18-місячному віці був у телиць спорідненої групи Абрікота 58311 і становив 6,5%. Телиці спорідненої групи Ахілеса 369 мали найвищі показники наступних промірів: висоти в холці (124,5 см), висоти в крижах (129,8 см), глибини грудей (67,4 см), обхвату грудей за лопатками (173,1 см) та навскісної довжини тулуба (146,4 см). Найвищі показники широтних промірів мали телиці спорідненої групи Абрікота 58311. Так, ширина грудей у них становила 49,9 см, ширина в кульшових суглобах – 42,2 см, ширина в маклаках – 43,3 см, а ширина в сідничних горбах – 29,2 см. Телиці спорідненої групи Метца 5290 мали найвищі показники напівобхвата заду (110,2 см) та обхвату п'ястка (18,4 см). В цілому, телиці всіх груп відзначалися доброю енергією росту та типовим для м'ясної худоби екстер'єром.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Фаріонік Т. В. Оцінка якості яловичини та її харчова і біологічна цінність. *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С. З. Гжицького*. 2013. Т. 15, № 3 (57), ч. 3. С. 432–436.
2. Шкурин Г. Т. Прискорення селекційного процесу створення української симентальської м'ясної породи. *Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини*. 2001. Вип. 9. С. 63–65.
3. Костенко В. І. Технологія виробництва молока і яловичини. Практикум : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 400 с.
4. Чижик И. А. Конституция и экстерьер сельскохозяйственных животных. Ленинград : Колос, 1979. 375 с.
5. Шкурин Г. Т. Продуктивні якості худоби різних генотипів при розведенні «у собі» створеної симентальської м'ясної породи. *Вісник аграрної науки*. 1998. № 4. С. 48–50.
6. Криворучко Ю. І. М'ясна продуктивність телиць різних генотипів створеної української симентальської м'ясної породи. *Тваринництво України*. 2002. № 6. С. 23–24.
7. Плохинский Н. А. Руководство по биометрии для зоотехников. Москва : Колос, 1969. 256 с.

REFERENCES

1. Farionik, T. V. 2013. Otsinka yakosti yalovychyny ta yiyi kharchova i biolohichna tsinnist' – Estimating quality of beef and its nutritional and biological value. *Naukovyy visnyk L'vivskoho natsional'noho universytetu veterynarnoyi medytsyny ta biotekhnolohiy im. S. Z. Gzhyts'koho – Scientific Bulletin of Lviv national university of veterinary medicine and biotechnology named after S. Z. Gzhytsky*. 15, 3(57):3:432–436 (in Ukrainian).
2. Shkurnyn, H. T. 2001. Prysكورennya selektsiynoho protsesu stvorennya ukrayins'koyi symental's'koyi m'yasnoyi porody – Acceleration of the selection process for the creation of the Ukrainian Simmental meat breed. *Problemy zooinzheneryi ta veterynarnoyi medytsyny – Problems of zooengineering and veterinary medicine*. 9:63–65 (in Ukrainian).
3. Kostenko, V. I. 2013. *Tekhnolohiya vyrobnytstva moloka i yalovychyny. Praktykum : navchal'nyy posibnyk – Technology of production milk and beef. Workshop: educational manual*. Kyiv : Tsentr uchbovoyi literatury, 400 (in Ukrainian).

4. Chizhik, I. A. 1979. *Konstitucija i jekster'er sel'skohozhajstvennyh zivotnyh – Constitution and exterior of farm animals*. Leningrad, Kolos, 375 (in Russian).
5. Shkurny, H. T. 1998. Produktyvni yakosti khudoby riznykh henotypiv pry rozvedenni «u sobi» stvoryuvanoyi symental's'koyi m"yasnoyi porody – Productive qualities of cattle of different genotypes at breeding "in itself" of the created Simmental meat breed. *Visnyk ahrarnoyi nauky – Bulletin of agrarian science*. 4:48–50 (in Ukrainian).
6. Kryvoruchko, Yu. I. 2002. M"yasna produktyvnist' telyts' riznykh henotypiv stvoryuvanoyi ukrayins'koyi symental's'koyi m"yasnoyi porody – Meat productivity of heifers of different genotypes of the created Ukrainian Simmental meat breed. *Tvarynnytstvo Ukrayiny – Livestock of Ukraine*. 6:23–24 (in Ukrainian).
7. Plohinskij, N. A. 1969. *Rukovodstvo po biometrii dlja zootehnikov – Guide on biometry for zootechnicians*. Moskva, Kolos, 256 (in Russian).

*Одержано редколегією 19.04.2021 р.
Прийнято до друку 12.05.2021 р.*